

Diagnoza potencjału kulturotwórczego gminy Subkowy

Program Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne 2014

Dom Kultury w Subkowach

Bartosz Rief

Spis treści:

1. Wprowadzenie
  2. Położenie geograficzne gminy Subkowy
  3. Historia gminy Subkowy
  4. Opis położenia pod kątem komunikacji i transportu
  5. Infrastruktura kulturalna
    - A. Infrastruktura kulturalna związana z historyczną spuścizną gminy
    - B. Infrastruktura kulturalna
  6. Cykliczne wydarzenia kulturalne
  7. Media
  8. Analiza wywiadów wykonanych na potrzeby diagnozy
    - A. Wywiady indywidualne - szczegóły
    - B. Wywiady grupowe - szczegóły
    - C. Przebieg wywiadów
  9. Kierunki rozwoju gminy Subkowy
  10. Rodzaje potrzebnych inicjatyw
  11. Odbiorcy działań kulturalnych
  12. Promocja informacji dotyczącej działań kulturalnych
  13. Partnerzy działań
  14. Zasoby gminy
  15. Bariery w rozwoju
  16. Transport
  17. Wnioski i rekomendacje
- Bibliografia

1. Wprowadzenie

Niniejszy dokument powstał w wyniku udziału Domu Kultury w Subkowach w Programie Narodowego Centrum Kultury Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne 2014.

Jak wskazuje operator: „Program skierowany jest do domów kultury, które gotowe są prowadzić nowatorskie działania animacyjne projektowane w oparciu o przeprowadzoną wcześniej diagnozę i poddane ewaluacji, a ukierunkowane na bezpośrednią i bliską współpracę z przedstawicielami społeczności lokalnej. Główny nacisk programu położony jest na nawiązywanie przez dom kultury stałych relacji z mieszkańcami miejscowości, na terenie których działają. Odkrywanie talentów i wzmacnianie potencjału społecznego owocować ma stworzeniem wspólnych projektów na rzecz społeczności lokalnych i przestrzeni publicznej”¹.

Projekt realizowany przez Dom Kultury w Subkowach zakłada, iż zostanie przeprowadzona, w ramach pierwszej części zadania, diagnoza potencjału kulturotwórczego gminy Subkowy. Następnie po zidentyfikowaniu możliwości kulturotwórczych, poznaniu grup i osób zaangażowanych w twórczą działalność, sporządzony zostanie regulamin dotyczący możliwości pozyskania środków na realizację inicjatyw przez społeczność lokalną, ogłoszenie konkursu oraz wyłonienie od 3 do 7 inicjatyw, do których na podstawie zawartych partnerstw projektowych, opracowany zostanie plan realizacji danych inicjatyw, ich harmonogram i budżet.

Prezentowany dokument wpisuje się w cel nadrzędny Programu jakim jest „inicjowanie działań służących wzmocnieniu zaangażowania domów kultury w życie społeczności lokalnej, odkrywaniu i rozwijaniu potencjału i kapitału kulturowego jej członków oraz kulturotwórczych zasobów społeczności”².

Dom Kultury od kilku lat wpisuje się w wizję instytucji kultury jako nie tylko przedstawiającej gotowe produkty kulturalne, mające zaspokoić oczekiwania odbiorców z terenu gminy, ale także stara się włączać mieszkańców do działalności na różnych poziomach.

W diagnozie ujęte zostały głosy różnorodnych środowisk. Na stworzenie tego dokumentu i jego kształt miała wpływ wiedza, potrzeby, opinie, obserwacje osób będących animatorami, nauczycielami, osobami działającymi w organizacjach pozarządowych, opinie sołtysów, byłych i obecnych przedstawicieli lokalnych władz, pracowników instytucji i placówek oświatowych, twórców. W diagnozie ujęte zostały głosy osób mieszkających w różnych regionach gminy, zróżnicowanych pod kątem wiekowym, zamożności, zainteresowań, zajmowanych stanowisk.

---

¹ Regulamin Programu Narodowego Centrum Kultury Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne 2014, Warszawa 2014, s.1.

² Regulamin Programu Narodowego Centrum Kultury Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne 2014, Warszawa 2014, s.1.

Podwaliny diagnozy stanowią następujące problemy badawcze:

- Jak wygląda infrastruktura oraz miejsca identyfikowane jako związane z kulturą i wykorzystywane na rzecz kultury w gminie Subkowy?
- Jakie są bariery i ułatwienia w dostępie do kultury?
- Które z kierunków rozwoju kultury powinny być uznane za priorytetowe i do kogo powinny być kierowane?
- Jakie potrzeby dostrzegają mieszkańcy gminy?
- W kim widzieliby sojuszników, liderów działalności kulturalnej?

W procedurze diagnozy zrealizowano 2 wywiady grupowe: z grupą sołtysów i sołtysek gminy Subkowy oraz z przedstawicielami organizacji pozarządowych i społecznych działających w gminie Subkowy. Oba spotkania miały miejsce 22 maja 2014 i odbyły się w Domu Kultury Subkowy. Przeprowadzono także wywiady z mieszkańcami i mieszkankami gminy. Badaniami objęto 15 osób.

Równolegle zbierane były informacje poprzez analizę lokalnych czy też regionalnych mediów, publikacji dotyczących gminy, stron internetowych. Zebrane informacje o zasobach kulturotwórczych gminy takich jak: miejsca, ludzie, inicjatywy, wydarzenia, instytucje, organizacje i grupy działające w obszarze kultury zostały ujęte w ramach „Mapy Potencjału Kulturotwórczego Gminy Subkowy”.

2. Położenie geograficzne gminy Subkowy

Gmina Subkowy jest to gmina wiejska znajdująca się w województwie pomorskim, w centralnej części powiatu tczewskiego. W latach 1975-1998 gmina położona była w województwie gdańskim. W skład gminy wchodzi 11 sołectw: Brzuśce, Gorzędziej, Mała Słońca, Mały Garc, Narkowy, Radostowo, Rybaki, Subkowy, Waćmierz, Wielgłowy, Wielka Słońca. Siedzibą gminy jest wieś Subkowy - największa aglomeracja gminy. We wsi Subkowy jest umiejscowiony urząd gminy, szkoła podstawowa i szkoła gimnazjalna, biblioteka publiczna oraz dom kultury.

Według danych z 31 grudnia 2013 gminę zamieszkiwało 5535 osób. Gmina zajmuje powierzchnię 78,22 km² co daje średnią zagęszczenia zaludnienia 71 osób/1 km².

Subkowy graniczą z następującymi gminami: od północy z gminą Tczew, od zachodu z powiatem i gminą Starogard Gdański, od południa z gminą Pelplin. Na wschodzie granicę wyznacza rzeka Wisła, za którą znajduje się gmina Miłoradz.

W pobliżu gminy znajduje się Tczew, jako największe sąsiedzkie miasto, istotne zarówno pod

kątem gospodarczym, jak i kulturowym. W promieniu 40 km znajdują się także: Trójmiasto, Malbork, Gniew, Pelplin i Starogard Gdański.

Większość powierzchni gminy, bo aż 78%, zajmują użytki rolne, co przekłada się na charakter gospodarczy i społeczno-kulturowy. Przesądzają o tym warunki naturalne i dotychczasowe tradycje. W produkcji roślinnej dominuje uprawa zbóż, głównie pszenicy, pszenżyta, rzepaku i buraka cukrowego. W produkcji zwierzęcej przeważa hodowla trzody chlewnej.

Poza rolnictwem funkcjonują w gminie niewielkie zakłady z branży: usług budowlano-remontowych, handlu, usług dla rolnictwa, transportu.

Lasy i grunty zadrzewione zajmują 12% powierzchni gminy. Znajdują się w jej zachodniej części i łączą się z kompleksem leśnym w gminach Starogard i Tczew.

Gmina leży w dorzeczu Wisły, jednym z jej dopływów jest rzeka Drybok. Wody powierzchniowe są nieliczne. Jedynym jeziorem występującym na terenie gminy jest Jezioro Pelplińskie oraz niewielkie polodowcowe oczka w zachodniej części.

Jak wskazuje diagnoza „Strategia rozwoju gminy Subkowy do 2015 roku”, położona jest ona w strefie ekologicznego uwarunkowania rozwoju doliny Dolnej Wisły. Ekologicznie obszar ten posiada wysoką rangę krajową i międzynarodową.

Stan środowiska naturalnego na terenie gminy jest raczej dobry. Nie występują zanieczyszczenia powietrza, poza wywoływanymi natężeniem ruchu samochodowego na drodze krajowej nr 1.

Te stosunkowo skromne warunki przyrodniczo-krajobrazowe w stosunku do innych okolicznych gmin, dają możliwość rozwoju agroturystyki, turystyki weekendowej i rekreacji. Rozwojowi turystyki rekreacyjnej sprzyja również Wisła, wraz z brzegiem mającym walory krajobrazowe oraz historyczne.

Przez gminę przebiegają dwie główne ścieżki rowerowe: Rowerowy Szlak Nadwiślański Doliny Dolnej Wisły (wschód gminy) oraz Rowerowy Szlak Ziemi Tczewskiej (zachód gminy). Na terenie gminy położone są dwa tereny rekreacyjne: w Wielgłowach oraz w Bukowcu.

Gmina jest zaangażowana w działania sieciujące na obszarze kraju oraz o charakterze ponadnarodowym. Jest członkiem Pomorskiego Stowarzyszenia Gmin Wiejskich RP, członkiem wspierającym Stowarzyszenia Euroregionu Bałtyk. Współpracuje z gminą duńską Hjørring oraz gminami niemieckimi: Heemsem i Steimbke.

2. Historia Gminy Subkowy

Jak wskazuje strona internetowa gminy „nazwa miejscowości w tej formie obowiązuje od XVIII wieku. Wcześniej mawiano na wieś Sobków, Schobków, Szobków i Sobkowy. Nazwa Subkowo wymieniona jest w dokumencie z 1675 roku. Wywodzi się ona od założyciela lub właściciela wsi

Sobka, Subisława lub Subiesława, księcia pomorskiego, fundatora klasztoru oliwskiego. Pierwsze wzmianki o miejscowości podają dokumenty z roku 1282. Wówczas ziemiami władał rycerz Michał, który otrzymał je od księcia pomorskiego Mściwoja II. Kiedy rycerz Michał zdradził jednak swego księcia na rzecz margrabiów brandenburskich - Ziemia Subkowska została podarowana stolicy biskupiej we Włocławku.

W 1290 r. biskup Wisław uzyskuje dla wsi prawo chełmińskie. Lokacja następuje w 1301 r. Z tegoż roku pochodzi również dokument, w którym wzmiankuje się o kościele pod wezwaniem Świętego Stanisława Biskupa i Męczennika.

W latach 1323 - 1366 w Subkowach wzniesiony zostaje pałac z kaplicą, który przez długi czas pełni rolę drugiej rezydencji biskupiej.

W czasie trwania Wielkiej Wojny z Zakonem w 1410 roku, biskup Jan przyjmował w Subkowach pełnomocnika gdańskiego Konrada Letzkana, namawiając go do złożenia hołdu przez miasto królowi polskiemu i przyłączenia się do wojny. Tak też się stało, gdyż jeszcze w tym samym roku gdańszczanie zasilili wojska oblegające Malbork.

W 1626 r. podczas pierwszej wojny szwedzkiej gości tu król Zygmunt III Waza wraz ze swym orszakiem. W 1807 roku w Subkowach przebywał, ranny w walkach o Tczew z wojskami pruskimi, Henryk Dąbrowski³.

Spuścizna historyczna jest cały czas obecna w Subkowach głównie poprzez pozostałości budynków historycznych, takich jak: dworki, kompleksy pałacowo-dworskie, forty pruskie, kościół i klasztor, stary młyn i inne zabudowania historyczne.

3. Opis położenia pod kątem komunikacji i transportu

Gmina jest położona w środku powiatu tczewskiego. *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Subkowy w okresach programowania Unii Europejskiej na lata 2004-2006 wraz z koncepcyjnym planem na lata 2007-2013* wskazuje, iż atutem gminy pod kątem gospodarczym jest fakt bezpośredniego sąsiedztwa zarówno z komunikacją krajową, jak i międzynarodową.

Gmina leży w sąsiedztwie Autostrady Bursztynowej. Przez gminę oraz wieś Subkowy przebiega droga 91 biegnąca na północ do Tczewa i Gdańska, oraz trasa 22, tzw. „Berlinka”, łącząca Starogard Gdański z Malborkiem.

Mieszkańcy miasta mogą korzystać z lokalnego transportu jakim są pociągi PKP (jedyna stacja w gminie to Subkowy) oraz busy firmy transportowej Latocha, mającej swoją siedzibę w gminie i obsługującej szereg linii w regionie. Subkowy leżą na trasie dojazdowej między gminą Pelplin,

---

3 Strona: www.subkowy.pl/?a=2

Gniew a Tczewem. Stąd wiele linii obsługujących bardziej odległe od Tczewa zakątki powiatu przebiega przez Subkowy. Daje to możliwość sprawnego transportu między gminami. Jednak utrudniony pozostaje transport między poszczególnymi wsiami, zwłaszcza na linii wschód-zachód. Ze względu na dobry sposób komunikacji z Tczewem i bliskie położenie oraz brak perspektyw zatrudnienia, szereg osób podejmuje pracę w Tczewie, Gdańsku. Także szkolnictwo ponadgimnazjalne jest usytuowane poza gminą. To sprawia, iż osoby już w wieku ponadgimnazjalnym, a później w wieku produkcyjnym, spędzają czas poza gminą. Przekłada się to na ryzyko nadania jej charakteru sypialnianego, co jest widoczne w aktywności społecznej i kulturalnej tego typu regionów.

4. Infrastruktura kulturalna

A. Infrastruktura kulturalna związana z historyczną spuścizną gminy

Krajobraz kulturowy obszaru Gminy Subkowy jest zróżnicowany i odwołuje się do przekroju spuścizny historycznej pod kątem czasowym. Na terenie gminy znajdują się obiekty sakralne mające ponad 600-letnią historię. Z drugiej strony interesującym z perspektywy turystyki są obiekty hydrologiczne oraz mające niegdyś charakter wojskowy. W „Strategii rozwoju Domu Kultury w Subkowach” wskazane są następujące obiekty historyczne, jako najbardziej charakterystyczne:

- „wieś Gorzędziej z Sanktuarium Świętego Wojciecha z XIV w., położoną na pagórkach lewobrzeżnej skarpy wiślanej,
- gotycki Kościół pod wezwaniem Św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Subkowach,
- pochodzące z 1897 r. przepompownie wody „Pokój” i „Nadzieja” wraz z zespołem śluz wałowych w Rybakach.
- zespoły dworsko – parkowe w Małym Garcu, Rybakach i Radostowie”⁴.

Te ostatnie wraz z dworkami w Małym Gorzędzieju i Gorzędzieju tworzą swoisty szlak spuścizny historycznej regionu i są elementem charakterystycznym dla całej gminy, stanowiącym także turystyki zewnętrznej. Obiekty ze względu na prywatny charakter są zróżnicowane pod kątem dostępności i możliwości zwiedzania.

Ciekawostkami historycznymi jest także Bateria Mały Garc - stanowiska artyleryjskie, schrony załogi oraz schrony amunicyjne.

Na terenie gminy znajduje się 19 kapliczek przydrożnych.

We wsi Subkowy umiejscowione są także budynki Stary Młyn i Spichlerz, mające charakter

---

⁴ Strategia Rozwoju Domu Kultury w Subkowach na lata 2011 - 2016. Główne kierunki działania strategicznego, Dom Kultury w Subkowach, Subkowy 2011, s.3.

historycznych obiektów zaadaptowanych na potrzeby działalności gospodarczej (restauracje, hotel). Z punktu widzenia spuścizny historycznej istotnymi obiektami są także pomniki i tablice upamiętniające autorytety i postacie związane z regionem. W Narkowach znajduje się popiersie Jana Pawła II oraz tablica upamiętniająca pobyt gen. Jarosława Dąbrowskiego; we wsi Subkowy można znaleźć pomnik upamiętniający pomordowanych Subkowian w czasie II Wojny Światowej oraz w Gorzędzieju i Izbę Pamięci Huberta Stangeberga, która znajduje się w budynku świetlicy wiejskiej.

Przyciągającym uwagę miejscem jest Gorzędziej. Istotnym z punktu widzenia historycznego jest cały kompleks związany z klasztorem oraz Ogrodem Klasztornym Zakonu Karmelitów Bosych oraz Domem Rekolekcyjnym wraz z budynkami klasztornymi, plebanią i ogrodem klasztornym.

Ciekawym elementem krajobrazu historycznego gminy są cmentarze, zarówno istniejące, jak i miejsca, w których kiedyś znajdowały się tego typu obiekty. Na uwagę zasługuje cmentarz rodziny Uphagenów kojarzonych przede wszystkim z Gdańskiem, oraz cmentarze chorych na hiszpankę i dżumę.

B. Infrastruktura kulturalna

W gminie Subkowy znajduje się 9 świetlic lub wiejskich domów kultury: w Radostowie, Małym Garcu, Waćmierzu, Gorzędzieju, Rybakach, Brzuścach, Małej Słońcy, Wielkiej Słońcy oraz Wielgłowach. Wszystkie one podlegają pod Dom Kultury w Subkowach. Świetlice są wykorzystywane między innymi do działalności warsztatowej i organizowania wydarzeń przez pracowników DK. W świetlicach mają również miejsce zajęcia socjoterapeutyczne (GOPS) i spotkania KGW. Świetlica wiejska w Brzuścach wykorzystywana jest także przez miejscową szkołę do organizacji spotkań okolicznościowych.

We wsi Subkowy jest umiejscowiona Gminna Biblioteka Publiczna, mająca punkt biblioteczny w Waćmierzu.

Istotnym z punktu widzenia potencjału kulturotwórczego miejscem jest Gród Żywej Historii Kerin - osada średniowieczna prowadzona przez lokalne bractwo rycerskie.

Ważnym elementem kulturotwórczym jest infrastruktura sportowa, która często jest wykorzystywana także do działań łączących różne obszary aktywności: Sala Gimnastyczna, Orlik 2012, Boisko Sportowe klubu Orzeł Subkowy w Subkowach, czy też boisko pod siatkówkę, boisko wiejskie w Gorzędzieju oraz boisko sportowe – klub Świt Radostowo, a także ścieżki rowerowe, boiska, place zabaw, siłownia na świeżym powietrzu w Narkowach.

Ciekawym obiektem jest także Stanica Myśliwska we wsi Bukowiec ze ścieżką dydaktyczną oraz z zagospodarowanym terenowym miejscem rekreacyjnym na ognisko i grill.

Na potrzeby działań kulturalnych wykorzystywane są obiekty religijne. Działającym w takim charakterze miejscem jest Dom Parafialny w Subkowach, w którym realizowane są działania dla młodzieży. Funkcję społeczno-kulturalną pełni też ogród klasztorny w Gorzędzieju, gdzie organizowane są m.in. spotkania przy ognisku czy imprezy okolicznościowe takie jak obchody Dnia Dziecka.

Wszystkie miejsca, które mogą pełnić rolę kulturotwórczą i składać się na potencjał kulturotwórczy gminy znalazły się na „Mapie potencjału kulturotwórczego Gminy Subkowy”. Oprócz miejsc na tym dokumencie znalazły się także cykliczne działania kulturalne.

5. Cykliczne wydarzenia kulturalne

Jak wskazują mieszkańcy oraz kalendarze imprez na poszczególne lata, które są publikowane na stronie Gminy Subkowy, wśród stałych, organizowanych wydarzeń są 32 imprezy o charakterze społecznym, kulturalnym, sportowym. Pomysłodawcami wydarzeń jest przede wszystkim Dom Kultury, ale także organizacje pozarządowe.

Wśród głównych wydarzeń można wymienić:

- Dożynki Gminne (Dom Kultury, Gmina Subkowy, rolnicy);
- Finał WOŚP (Dom Kultury w Subkowach, ZS w Subkowach, ZKP i P w Małej Słońcy);
- Koncert Fundacji Uśmiech Dziecka (Fundacja Uśmiech Dziecka);
- Gminna Gala Wolontariatu (Stowarzyszenie Pomoc za Jeden Uśmiech, Dom Kultury w Subkowach i Gmina Subkowy);
- Bieg Papieski (Parafialny Oddział Akcji Katolickiej);
- Sympozjum Kulinarne "O jeściu na Kociewiu" (Stowarzyszenie Kociewskie Forum Kobiet, Powiat Tczewski, Gmina Subkowy, Dom Kultury);
- zajęcia warsztatowe;
- obchody okolicznościowe.

6. Media

Jedynymi mediami działającymi na terenie gminy są dwie gazetki: miesięcznik „Emaus”, wydawany przez parafię w Subkowach oraz nieregularnik „Wojciechowe Wieści”, wydawany przez parafię w Gorzędzieju. Pomimo charakteru religijnego obie gazety są wykorzystywane także do przekazywania informacji dotyczących życia społecznego i kulturalnego gminy.

Istotnym źródłem informacji są także strony internetowe związane z gminą, a w tym: strona gminy Subkowy, strona Domu Kultury. O sprawach dotyczących gminy informują również Portal Pomorza

oraz inne portale obejmujące zasięgiem działania cały region.

Na terenie gminy jest odbierane Radio Głos, które nadaje z Pelplina, ale podaje informacje także istotne dla innych gmin powiatu tczewskiego.

Informacje na temat gminy można znaleźć także w gazetach o zasięgu regionalnym, w tym w Gazecie Kociewskiej oraz w dodatku regionalnym do Dziennika Bałtyckiego.

7. Analiza wywiadów wykonanych na potrzeby diagnozy

A. Wywiady indywidualne - szczegóły

Analiza zasobów powstała w oparciu o dane uzyskane na podstawie 2 wywiadów grupowych, 10 wywiadów indywidualnych oraz 2 wywiady w minigrupach: 2 i 3 osobowej.

Wywiad indywidualny był zrealizowany wśród 10 osób związanych z gminą Subkowy. Były to osoby reprezentujące różne typy uczestników kultury.

9 osób aktywnie angażujących się w działalność społeczną, kulturalną w swoim środowisku;

1 osoba bez doświadczenia w tym zakresie.

Pod kątem płci:

4 mężczyzn;

6 kobiet.

W wywiadach w minigrupach brało udział 5 osób (kobiety, 2 wspierające działania kulturalne, 3 bez doświadczenia w tym zakresie).

Respondenci reprezentowali następujące grupy wiekowe. Najmłodsze osoby były w przedziale 15 - 19 lat. Najstarsza osoba miała 68 lat.

Pozostałe osoby mieściły się w wieku: 25-61 lat.

Wśród badanych były osoby reprezentujące zawody związane z kulturą, ale także osoby nieangażujące się na co dzień w działalność kulturalno-społeczną, ale korzystające z niej jako odbiorcy:

pracownik instytucji kulturalnych - 1 os.;

osoby pracujące w urzędach - 2 os. ;

twórcy rękodzieła - 2 os.;

lokalny animator - 3 os.;

lokalny polonista/regionalista - 1 os.;

przedsiębiorca - 1 os.;

inżynier - 1 os.;

uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej - 2 os.;

uczniowie szkoły gimnazjalnej - 3 os.;

Wszystkie osoby brały udział w wywiadzie swobodnym ukierunkowanym.

B. Wywiady grupowe - szczegóły

Mając na uwadze cel projektu i uzyskanie opinii od możliwie jak największej liczby osób, wywiady grupowe zostały podzielone na dwie części. Na etapie planowania diagnozy zdecydowano się na przeprowadzenie badań metodą zogniskowanego wywiadu grupowego w dwóch grupach: sołtysów i sołtysek z gminy Subkowy (13 osób) oraz osób reprezentujących organizacje pozarządowe i społeczne (20 osób).

Zbieranie tych grup było szczególnie istotne dla przeprowadzenia diagnozy. Ważne było zaczerpnięcie opinii o tym, co się dzieje we wszystkich rejonach gminy i spojrzenie na sytuację w kulturze z perspektywy liderów i liderki wsi: tych będących organami wykonawczymi, jak i tych tworzących na bieżąco życie społeczne gminy poprzez działalność w organizacjach pozarządowych i społecznych.

C. Przebieg wywiadów

Spotkania odbyły się w sali Domu Kultury. Oprócz przeprowadzenia wywiadu miały one również charakter informacyjno-konsultacyjny. Przed każdym spotkaniem osoby uczestniczące poznały założenia projektu realizowanego przez Dom Kultury w ramach Programu Dom Kultury +. Na początku spotkania, po ustaleniu zasad, osoby uczestniczące zostały poproszone o wzięcie udziału w krótkim doświadczeniu. Każdy uczestnik miał za zadanie skupić się na myśleniu o zasobach gminy. Następnie przeprowadzono wywiad mający za zadanie uzyskać informacje na temat sytuacji kultury, zasobów, barier i wyzwań stojących przed działalnością kulturalną w gminie.

W wywiadach indywidualnych zaproszono respondentów do wypowiedzi na temat oceny i opinii dotyczącej aktualnej sytuacji kultury w Subkowach oraz na temat inicjatyw kulturotwórczych, które mogłyby być realizowane w gminie. Respondenci zostali poproszeni o przedstawienie swojej perspektywy związanej z kulturą i miejscem, w którym mieszkają i działają.

W wywiadach w małych grupach uzyskano informacje dotyczące miejsc, preferowanych inicjatyw oraz punktu widzenia młodzieży na działalność kulturalną. Uzyskane w ten sposób dane zostały poddane analizie.

8. Kierunki rozwoju gminy Subkowy pod kątem kulturowym

Analiza pozyskanych danych w trakcie realizacji diagnozy pozwala wyodrębnić następujące kierunki rozwoju gminy Subkowy według osób mieszkających w gminie Subkowy:

- rozpowszechnianie informacji - w dobie nowo powstających mediów, internetu istotne jest zadbanie o przekazywanie informacji, która by dochodziła skutecznie do odbiorców, pozwoliła przełamywać bariery wynikające z problemów związanych z przemieszczaniem. Z drugiej strony istotne jest stworzenie takiej informacji, która byłaby efektywna, ale nie wykluczająca dla części społeczności gminy ze względu na wiek i możliwości dostępu do internetu.
- wspieranie postaw aktywności i partycypacyjnego podejścia do działań kulturalnych, promowanie działania na rzecz swojego otoczenia - badania wskazują na marazm ogarniający mieszkańców w różnym wieku. Coraz częściej cechuje ich brak chęci uczestnictwa, brak chęci czynnego podejmowania wyzwań, wspierania, włączania się w działania. Powoduje to, iż „kultura zanika”.
- zróżnicowanie wydarzeń pod kątem grupy odbiorców oraz organizowanie kompleksowych wydarzeń, w których zaangażowane byłby różne grupy wiekowe, kierowanie swoich wydarzeń „dla dzieci i jednocześnie dla dorosłych”, ze względu na wykluczenie osób, które mogłyby korzystać z działań kulturalnych, ale „nie przyjdą, bo nie mają dziecka z kim zostawić”, organizowanie wydarzeń trafiających do różnorodnych grup odbiorców pod kątem wiekowym, mających w założeniu wymianę doświadczeń i integrację międzypokoleniową.

9. Rodzaje potrzebnych inicjatyw

Mieszkańcy gminy wymieniali szereg działań, które można by było podjąć lub kontynuować w gminie:

- spotkania z twórcami, autorytetami w dziedzinie kultury i sztuki - pisarzami, muzykami, poetami, działania o charakterze teatralnym, spotkania z kulturą wyższą, projekcje filmowe;
- działalność twórcza, manualna, warsztatowa;
- rozwój i zagospodarowanie świetlic, rozwijanie oferty, angażowanie społeczności lokalnej do działania w świetlicach ze wsparciem od animatora, stworzenie kompleksowej oferty dla różnych grup wiekowych;
- wydarzenia dla młodzieży w wieku gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym - dyskoteki, warsztaty, koncerty;
- działania związane z regionalizmem, tematycznie związane z historią swojego miejsca, odkrywaniem spuścizny historycznej miejsca;
- działania integrujące różne grupy wiekowe, łączące różne grupy wiekowe, w tym

skierowane do młodzieży i dzieci (tak, by kierować swoją propozycję uwzględniając sytuację rodzinną potencjalnych beneficjentów);

- wycieczki i wyjazdy poza gminę.

10. Odbiorcy działań kulturalnych

W mówieniu o społeczności gminy pojawiały się kryteria podziału związane z wiekiem, sytuacją społeczną, miejscem zatrudnienia, miejscem zamieszkania. Z badań przeprowadzonych w ramach diagnozy pojawiło się kilka wskazań dotyczących konkretnych grup wiekowych i obszarowych, które mogą mieć utrudniony dostęp do kultury.

Aktualnie działania kulturalne kierowane są głównie do dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym oraz do osób dorosłych, będących na emeryturze lub pozostających w domu. Kluczowe byłoby rozszerzenie tego na inne grupy odbiorców i jednocześnie zadbanie o równy dostęp tych grup do działań kulturalnych.

Badani wskazują, iż utrudniony dostęp do kultury w dużej mierze odbija się na dzieciach i osobach starszych. Takie referencje wynikają ze wskazań charakteryzujących dojazd, który powinien być taki, by „dzieci mogły przyjechać”.

Istotną barierą, która utrudnia nie tylko swobodne przemieszczanie się po gminie, ale także dostęp do kultury, jest transport. Część wsi jest skomunikowana kierunkowo północ-południe. Brakuje jednak możliwości transportu z zachodnich i wschodnich części gminy do wsi Subkowy. Alternatywnym rozwiązaniem wykorzystywanym przez mieszkańców i mieszkanki jest autobus szkolny, który po wypełnieniu obowiązków służy czasem jako środek transportu. Jednak jest to rozwiązanie doraźne.

Wiek odbiorców działań kulturalnych jest związany także z faktem, iż na terenie gminy nie ma szkoły ponadgimnazjalnej. W momencie ukończenia poziomu gimnazjum, uczniowie i uczennice wpadają w tryb dojazdów to Tczewa w celach edukacji w szkołach ponadgimnazjalnych oraz na studiach wyższych. Gmina Subkowy staje się miejscem odwiedzanym weekendowo. W trakcie tych wizyt kwestie uczestnictwa w kulturze są sprowadzone na drugi plan.

Potwierdzeniem tego faktu są wypowiedzi zarówno osób reprezentujących organizacje społeczne „Gdy idą do Tczewa, to chęci zanikają. Wiążą się z Tczewem. W KGW młodych dziewcząt nie ma. Jak chodzą do gimnazjum, to jeszcze coś się dzieje”, jak i osób reprezentujących środowisko młodzieżowe: „nie ma oferty dla młodzieży, żeby zainteresowało, żeby przykuło uwagę, żeby zaczęli uczestniczyć w życiu kulturalnym gminy”.

Ze względu na rolniczy charakter gminy i brak przemysłu, mieszkańcy często pracują poza granicami gminy, co tak jak w przypadku uczniów, uczennic nie wpływa na wzrost identyfikacji z

miejscem zamieszkania.

Problem z dostępem do kultury jest także sygnalizowany przez mieszkanki zajmujące się wychowywaniem, opieką nad dziećmi. Według badanych „niektórzy nie przyjdą, bo nie mają dziecka z kim zostawić”, poza tym problemem może być dostępność godzinowa: „zajęcia w godzinach 14:00-16:00 mi osobiście nie pasują. Bardzo chętnie uczestniczę w zajęciach po 18:00, odbywających się wieczorem”.

Problem uczestnictwa w kulturze dotyka również osób starszych. Głównie ze względu na komunikację, ale także sytuację materialną. Ten ostatni czynnik jest wykluczający dla wielu rodzin składających się z kilku osób: „wyjazd do kina do Tczewa dla 4 osób to wydatek rzędu 100 zł”.

Niezagospodarowaną z punktu widzenia respondentów grupą pod kątem działań kulturalnych pozostają osoby w wieku od gimnazjalnego, skończywszy na 30-35 lat. Brak jest miejsc, specjalnej oferty dedykowanej do tej grupy.

11. Promocja informacji dotyczącej działań kulturalnych

Respondenci wskazali, iż informacja jest rozpowszechniana w sposób niewystarczający. Informacje o działaniach kulturalnych przekazywane są za pomocą następujących ścieżek:

- media elektroniczne i tradycyjne - gazetki parafialne, radio regionalne, tygodniki regionalne, strony gminy Subkowy, Domu Kultury, portale społecznościowe;
- plakaty umieszczane w gablotach, tablicach, słupach ogłoszeniowych;
- zaproszenia indywidualne;
- przekazywanie z ust do ust oraz za pomocą ogłoszeń parafialnych (taki sposób przekazywania informacji jest praktykowany w obydwu parafiach).

Respondenci wskazują w obszarze promocji wydarzeń i przekazywania informacji dużo problemów. Według badanych: „informacja dociera zbyt późno”, „ludzie nie czytają plakatów”, „pomimo tego, że mam tablicę informacyjną przed sobą, o wydarzeniu dowiaduję się od osób mieszkających w Subkowach”. Jako niewystarczający jest określany przepływ informacji pomiędzy Subkowami a pozostałymi wsiami gminy.

Promocja przez portale społecznościowe, takie jak facebook czy strony internetowe, jest skuteczna pod kątem przełamywania barier związanych z odległością, natomiast nie dociera do osób na co dzień nie korzystających z internetu lub nieposiadających dostępu do internetu.

Sposobem na rozwiązanie problemów jest rozpoczęcie kampanii informacyjnej wcześniej – tak, by informacja zdążyła obiec całą gminę oraz podejście „wielotorowe” do promocji wydarzenia,

wykorzystujące różne formy promocji.

Istotnym sposobem, który był podkreślany przez respondentkę jest „docieranie do osób zainteresowanych przez imienne zaproszenie”. Indywidualne i osobiste podejście do każdej z osób jest gwarantem większej frekwencji, ale jest także bardzo czasochłonne.

Respondenci na spotkaniu grupowym wskazywali, iż problematyczne jest także nakładanie się wydarzeń i imprez, wynikające w dużej mierze właśnie z niewystarczającego przepływu informacji. Skutkiem tego jest mniejsza frekwencja na wydarzeniach odbywających się w tym samym lub zbliżonym terminie, ale także tendencja do szybkiego zniechęcania się uczestnictwem w wypadku przesytu lub nagromadzenia imprez w krótkim okresie czasu.

Propozycją wskazaną na spotkaniu przedstawicieli organizacji społecznych było powołanie do życia gazetki informacyjnej, biuletynu o bieżących działaniach kulturalnych.

Zarówno w przekazywaniu informacji, jak i w pobudzaniu środowiska lokalnego, istotną rolę mogliby odegrać animatorzy lokalnie współpracujący ze świetlicami i mieszkańcami. Ponadto, jak wskazują respondenci, brakuje osoby, która zajmowałaby się konkretnie animowaniem grup młodzieżowych. To „powinna być jedna osoba, która by się zajmowała tylko i wyłącznie tym”.

12. Partnerzy działań

Respondenci wskazują potencjalnych partnerów zarówno wewnątrz gminy, jak i na zewnątrz. Jeśli chodzi o partnerów wewnętrznych, to osoby badane wymieniały inne organizacje pozarządowe i społeczne takie jak: OSP, instytucje kultury: Dom Kultury, biblioteka, wolontariusze, działacze społeczni, animatorzy, radni, sołtysowie, szkoły, przedszkola, organizacje nastawione na pomoc społeczną, takie jak GOPS czy Dom Dziecka, Środowiskowy Dom Samopomocy oraz organizacje kościelne czy też księża.

Partnerami działań kulturalnych mogą być także twórcy lokalni - pasjonaci, którzy już od kilku lat współpracują np. ze szkołą.

Pomimo braku rozwiniętego przemysłu, aktywność społeczna jest wspomagana przez lokalnych przedsiębiorców. Bardzo dużą rolę odgrywają lokalne sklepy, drobni rolnicy, zakłady produkcyjne, które identyfikują się ze środowiskiem lokalnym i mieszkańcami danego obszaru.

Według wskazań respondentki ważne jest, by budować partnerstwa i współdziałać w taki sposób, by „każdy był odpowiedzialny za jakąś część rozwoju kultury”. Według respondentki istotne jest partnerskie współdziałanie na rzecz rozwoju kultury w gminie przy jednoczesnym „uwzględnieniu wszystkich ogniw”, które mogą współdziałać i współtworzyć szeroko pojętą kulturę w Subkowach.

Respondenci wskazują także partnerów zewnętrznych, którzy są wymieniani w charakterze partnera finansowego, grantodawcy. Do najważniejszych należą operatorzy lokalnych programów

grantowych, samorządy wyższego szczebla, lokalne przedsiębiorstwa działające w branży finansowej.

13. Zasoby gminy

Respondenci wskazywali różnorodne zasoby, które mogą być wykorzystywane do działalności kulturalnej.

Pochodzą one z kilku obszarów:

- zasoby ludzkie - lokalni twórcy, liderzy, animatorzy, działacze społeczni, nauczyciele będący zapaleńcami i liderami działalności społecznej, kulturalnej, sportowej, radni, pracownicy instytucji kulturalnej, przedsiębiorcy, księża;
- zasoby lokalowe - instytucje kultury, świetlice;
- miejsca o charakterze historycznym - kościoły, dworki, kompleksy pałacowe, kapliczki, zabudowania gospodarcze, budowle obronne, zabytki hydrotechniczne, cmentarze;
- miejsca o charakterze sportowym, rekreacyjnym - boiska do siatkówki, boiska do piłki nożnej, stadion, place zabaw, orlik, siłownia, ścieżki rowerowe, ścieżki edukacyjne;
- miejsca wykorzystywane jako kulturalne, mające charakter kulturalny - Gród Żywej Historii Kerin, restauracje, Dom Parafialny;
- miejsca związane z edukacją - szkoły, przedszkole, ścieżki dydaktyczne;
- walory przyrodnicze - brzeg Wisły, lasy, pola;

Wymienione zasoby zostały wskazane na Mapie Potencjału Kulturotwórczego Gminy Subkowy.

14. Bariery w rozwoju

Bariery, na jakie wskazywali respondenci w trakcie wywiadów, blokujące dostęp do kultury lub utrudniające go:

- mentalne - tkwiące w przekonaniach ludzi oraz w nawykach w korzystaniu z kultury: „roszczeniowość”, „niechęć do zaangażowania się”,
- „słomiany zapal”, „dziedziczenie braku aktywności”;
- społeczne - „po pracy jestem zbyt zmęczony, by się angażować”, „ludzie dużo pracują, chcą spędzać wolne chwile w gronie rodziny, dlatego nie chcą wychodzić na zewnątrz”;
- transport - problemy ze swobodnym przemieszczaniem się wewnątrz gminy na linii wschód - zachód;
- procedury aplikacyjne - bariera napotykana w trakcie aplikowania o środki unijne;

- informacyjne - niedostateczny przepływ informacji, brak koordynacji i możliwości konsultacji poczynają między różnymi grupami, organizacjami, instytucjami z terenu gminy;
- finansowe – niewystarczająca zamożność mieszkańców do czerpania z dóbr kultury poza granicami gminy, „brak pieniędzy”;
- organizacyjne – „działania skierowane tylko do określonych grup wiekowych”, „brak koordynacji działań”.

15. Transport

Transport w gminie, jak wynika z wywiadów z respondentami, jest kluczowy jeśli chodzi o dostęp do kultury. Wieś Subkowy jest siedzibą Domu Kultury, Biblioteki Publicznej. Pod kątem geograficznym jest położona centralnie. Jednak główne kanały transportowe są wymuszone niejako przez czynniki zewnętrzne, jakim jest transport na linii gminy - Tczew.

Stąd, jak wskazują respondenci, „łatwiej jest się dostać do Tczewa niż do Subków”. Wynika to z tego, iż ciągi komunikacyjne są ułożone na linii północ-południe (np. trasy Gniew - Tczew przez Subkowy, Pelplin - Tczew zahaczająca o północno-zachodnią część gminy. Brak jest połączeń wschód-zachód, dzięki którym mieszkańcy mogliby korzystać z działań kulturalnych w Subkowach. Według badanych alternatywą jest rower, spacer lub rezygnacja z dostępu.

16. Wnioski i rekomendacje

- Gmina Subkowy jest średniej wielkości gminą usytuowaną w środkowej części powiatu tczewskiego. Niewielkie oddalenie od Tczewa daje mieszkańcom gminy możliwość łatwego dostępu do kultury w Tczewie lub innych ośrodkach, ale jednocześnie jest zagrożeniem dla aktywności i działalności kulturalnej podejmowanej na obszarze gminy. Jednym z ryzykownych kierunków, jakie mogą dotyczyć gminę, jest sprowadzenie jej roli do tzw. sypialni dla większych ośrodków.
- Badane osoby wskazują, iż istotnym kierunkiem jest podejmowanie działań przygotowanych z myślą o konkretnych grupach odbiorców pod kątem wiekowym. Działania mają za zadanie integrować społeczność lokalną zarówno pomiędzy poszczególnymi częściami gminy, jak i międzypokoleniowo. Jednocześnie jednak działania mają także zaspokajać oczekiwania i potrzeby poszczególnych grup wiekowych tak, by wypełnić lukę pomiędzy działaniami dla dzieci i dla osób starszych.

- Badani wskazują problem aktywizacji młodzieży i skierowania do nich oferty i możliwości rozwoju. Według wskazań osób badanych, zasadne byłoby znalezienie osoby lub grupy osób będących swoistymi animatorami życia młodzieżowego w gminie.
- Badane osoby wskazują na potrzebę rozwoju i uzupełnienia oferty kulturalnej o wydarzenia wychodzące poza warsztaty twórcze. Respondenci wskazywali na działania związane z historyczną spuścizną gminy, teatrem, muzyką, tańcem, a także rozwijanie dotychczasowej oferty kulturalnej.
- Warto zwrócić uwagę na pojawiające się we wszystkich wywiadach odwołanie do marazmu, sceptycyzmu wobec kultury lokalnej, zniechęcenia do działania. Kluczowe dla rozwoju działań kulturalnych gminy jest położenie większego nacisku na angażowanie mieszkańców do działania, wzrost partycypacji kulturalnej, wychodzenie poza ramy dostawca-konsument kultury.
- Istotnym jest dostosowanie promowania inicjatyw do dzisiejszych czasów i możliwości oraz wyszukiwanie nowatorskich sposobów docierania do mieszkańców, które pozwolą przebić się lokalnym animatorom ze swoimi działaniami do świadomości mieszkańców. Badania wskazały na nieskuteczność dotychczasowych form, zwłaszcza tych, które wykorzystywały tylko jeden sposób docierania do odbiorców. Istotną rekomendacją jest przygotowanie form promocji, które będą docierać indywidualnie do poszczególnych zainteresowanych.
- Warto zwrócić uwagę na konieczność położenia większego nacisku na rolę animacyjną, wspierającą rozwój kultury na terenie gminy.
- Ważnym elementem gminy jest infrastruktura w postaci Domu Kultury, świetlic rozsianych po całej gminie. Ten zasób, w połączeniu z walorami historycznymi oraz działalnością organizacji społecznych, lokalnych animatorów, a także innych instytucji, takich jak biblioteka wraz z punktem bibliotecznym, szkoły czy Bractwo Rycerskie Kerin, może mieć znaczące przełożenie na stworzenie ciekawego (zarówno dla mieszkańców, jak i dla turystów) kolorytu kulturalnego.
- Istotnym wnioskiem dotyczącym infrastruktury jest rozwój świetlic, położenie nacisku na

wykorzystywanie tego zasobu nie tylko przez Dom Kultury, ale udostępnianie i kontynuowanie udostępnienia świetlic mieszkańcom i animowanie ich do wykorzystywania świetlic jako sposobu na nawiązanie relacji sąsiedzkich, realizacji spotkań, inicjatyw, działań i pomysłów oddolnych.

Bibliografia

- *Regulamin Programu Narodowego Centrum Kultury Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne 2014, Warszawa 2014;*
- *10 lat Samorządu Gminy Subkowy 2000-2010, Gmina Subkowy, Subkowy, czerwiec 2010;*
- *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Subkowy w okresach programowania Unii Europejskiej na lata 2004-2006 wraz z koncepcyjnym planem na lata 2007-2013, Gmina Subkowy, Subkowy, styczeń 2005;*
- *Strategia Rozwoju Domu Kultury w Subkowach na lata 2011 - 2016. Główne kierunki działania strategicznego, Dom Kultury w Subkowach, Subkowy 2011.*